

विपिनाय् (von विपिन) wie ein Wald erscheinen, zum Walde werden:
 आवासो विपिनायते Glr. 4, 10. Spr. (II) 1081.

विपीडम् (von 2. वि + पीडा) adv. so dass kein Schaden, kein Leid erwächst (erwuchs): तस्मिन् — विपीडं सम्पुङ्गमकीं शासति Ragh. 18, 28.

विपुंसक (2. वि + पुंस्) adj. nicht recht männlich, unmännlich Kāṭh. 13, 5, 7.

विपुंसी (wie eben) f. nach dem Comm. ein Weib mit männlichem Aeusseren Pān. Gāṇ. 2, 7 (पुंसी die Hdschr.).

विपुच्छ् (von 2. वि + पुच्छ्), अपते den Schwanz hinundher bewegen P. 3, 1, 20, Vārt. 3.

विपुत्र (2. वि + पुत्र) adj. (f. स्त्री) des Sohnes —, des Kalbes beraubt R. Gorr. 2, 38, 4.

विपुरीषं (2. वि + पु०) adj. vom Unrath befreit Çat. Br. 12, 5, 2, 5. Kāṭh. Çr. 25, 7, 18.

विपुरुष (2. वि + पु०) adj. menschenlos: कृता रथान्विपुरुषान् MBh. 3, 2051.

विपुल 1) adj. (f. स्त्री) gross, umfangreich (breit, dick), stark, intensiv; = महत्, विशाल, बृहत्, पृथु u. s. w. AK. 3, 2, 10. H. 1430. an. 3, 683. Med. I. 131. Halā. 4, 14. = अगाध H. an. Med. neben पृथु Pān. Gāṇ. 2, 6. कुत्तिराष्ट्र MBh. 4, 12. सागरानुपविपुला मकी Hariv. 6363. वन R. 1, 2, 11. पुलिन R. 1, 27. Spr. 2823. Pāṇkār. 3, 12, 4. ऋद् MBh. 3, 2251. सरम् Bhāg. P. 8, 2, 14. श्रोतांसि R. Gorr. 2, 63, 15. शनी MBh. 1, 481. प-विनी R. Gorr. 2, 37, 5. वल्ली Spr. (II) 494. कृपा MBh. 1, 5896. सभा 2, 83. शोकम् Bhāg. P. 8, 24, 18. पताका R. 2, 64, 9. प्रास MBh. 1, 1169. र-ध्या: gross, breit R. 1, 19, 12. लोका: Spr. 1342 (II). आकाश 2083. नत-त्रमार्ग MBh. 3, 1767. तारका, ग्रह Varāṇ. Brh. S. 11, 17, 28. 13, 7, 17, 10, 11. 20, 8, 21, 17. षोडशकुस्तेच्छायं दशविपुलं तोरणं कार्यम् breit 44, 3. dick 58, 22. fg. शिरसि तनुर्विपुलश्च मध्यदेशे (संधिः) Mārk. 51, 19. न-कुल gross AK. 3, 4, 23, 172. मूर्ति Varāṇ. Brh. S. 6, 13. सटा MBh. 7, 7904. अस्थि Suçr. 1, 301, 12. ओषध R. 5, 73, 13. वाङ् Bhāg. P. 5, 3, 31. भुज 23, 5. अंस R. 1, 1, 11 (13 Gorr.). Varāṇ. Brh. S. 68, 34. ओषिणि Hip. 3, 7. MBh. 3, 2971. Spr. (II) 1633. नितम्बदेशे Mālav. 42. वनम् R. 2, 30, 2. उरम् 111, 12. त्रिषु (d. i. उरसि, ललाटे und वदने) विपुलः Varāṇ. Brh. S. 68, 84. कर्ण 59. नेत्र. इक्ष्णु, दृष्टि MBh. 1, 5977. R. 2, 87, 2. R. Gorr. 2, 30, 2. 3, 21, 3. दण्डनीति umfangreich 1, 4, 6. नीतिशास्त्र 79, 20. रचना Varāṇ. Brh. S. 1, 2. 104, 64. Verz. d. Oxf. H. 21, a, 32. 79, b, 2 v. u. प्रभा inten- sive R. 4, 39, 8. दीधिति Varāṇ. Brh. S. 3, 40. करा: sich weit ausbreitende Strahlen Brh. 2, 29. वृष्टि viel Regen Varāṇ. Brh. S. 24, 29. कोश reicher Schatz R. 3, 61, 27. बल zahlreich Prab. 3, 7. ज्ञेय R. 2, 80, 4 (87, 5 Gorr.). धनैव Spr. 5010. धनागम M. 8, 347. R. 2, 48, 4 (45, 7 Gorr.). Spr. 1887. धन 1992. 5044. वित्त 2524. वसु Kāṭhās. 23, 26. आय grosse Einnahme R. Gorr. 2, 109, 53. लाभ Gewinn Varāṇ. Brh. S. 42, 4. पृथ्वीविपुलदानक Pāṇkār. 2, 7, 20. भोगा: Spr. 4704. R. 3, 43, 29. विपुलार्थभोगवत्: Varāṇ. Brh. S. 68, 67. गुणा: viele Spr. 2487. गुणविपुलेषु कुलेषु R. 4, 41, 79. पू-र्वसुकत Spr. 2031. वृत्ति Suçr. 2, 393, 12. स्त्री R. 3, 34, 28. 6, 93, 22. Spr. 3176. संलापो विपुलोदयः Rāgā-Tar. 3, 142. धर्म MBh. 1, 1715. धर्मावाप्ति R. 2, 51, 5. 86, 6. वृद्धि 3, 4, 18. कर्मन् bedeutend MBh. 4, 31. Hariv. 9327. R. 5, 59, 5. व्रत MBh. 1, 5126. विपुलौजम् R. 2, 98, 24. 4, 1, 24. तपम् MBh.

13, 207. यशम् R. 3, 45, 8. ज्यति Rāgā-Tar. 5, 153. मर्द MBh. 1, 1121. आयास Prab. 92, 13. अम Bhāg. P. 9, 21, 11. लोभ 3, 9, 6. शोक R. 2, 66, 21. 3, 69, 21. प्रीति 2, 79, 2 (73, 19 Schl.). श्राप Bhāg. P. 4, 27, 22. प्रसाद 3, 28, 31. रुज् Çat. (Br.) 3. दण्डधारण MBh. 3, 2244. आशय Rāgā-Tar. 4, 241. बुद्धि MBh. 2, 925. °बुद्धि adj. Suçr. 1, 14, 4. °प्रज्ञ MBh. 3, 11285. °मति Varāṇ. Brh. S. 31, 44. Spr. 1104. 2829. fg. Kāṭhās. 53, 197. °कृ- द्य Spr. 2829, v. l. सत्र R. Gorr. 2, 64, 10. वंश so v. a. vornehm MBh. 1, 2313. कुल R. 3, 1, 12. गृह MBh. 13, 3784. काल lange Zeit Hariv. 2934. स्वन, नाद, धनि so v. a. laut MBh. 1, 6037. 3, 393. 8679. 5, 3812. R. 6, 101, 34. Varāṇ. Brh. S. 19, 13. स्तुवति पातं विपुलैर्वचभिः Hariv. 13123. अतिविपुल Spr. (II) 1433 (ख). अतिविपुलतरं (पृष्ठ) Glr. 1, 6. सु- विपुल Varāṇ. Brh. S. 48, 79 (सिद्धि). MBh. 3, 2302 (स्त्री). सुविपुलौजम् R. 1, 7, 5. प्रणादाः MBh. 1, 5348. शङ्खशब्द Hariv. 13221. Das unbelegte पुल mit derselben Bed. wie विपुल ist aller Wahrscheinlichkeit nach erst aus diesem geschlossen worden. — 2) m. N. pr. a) eines Fürsten der Sauvira MBh. 1, 5536 (nach der Lesart der ed. Bomb., वितुल ed. Calc.). eines Schülers des Devaçarman 13, 2248. 2262. fg. 7671. eines Sohnes des Vasudeva Bhāg. P. 9, 24, 45. — b) eines Berges Verz. d. Oxf. H. 39, b, 10. Hiouen-tsang II, 23. im Westen (Osten VP.) des Meru Med. VP. 168. Mārk. P. 54, 20. fg. 56, 13. = सुमेरु und हिमालय Dhar. im ÇKDā. — 3) f. स्त्री die Erde (vgl. पृथ्वी, मकी) H. 938. H. an. Halā. 2, 1. — b) N. der Dākshājanī auf dem Berge Vipula Verz. d. Oxf. H. 39, b, 10. — c) eine best. Varietät des Ārjā-Metrum Med. Colebr. Misc. Ess. II, 134, a. Ind. St. 8, 296. fg. 300. fg. 303. आदि°, मुख°, अत्य°, जघन°, उभय°, महो° 297. 300. fg. eine best. Varietät des Vaktra 339. Colebr. Misc. Ess. II, 138 (IV, 5). म°, र°, त°, म°, य°, ज° ebend.

विपुलता (von विपुल) f. Grösse: यदालोके सूक्ष्मं व्रजति सरसा तद्वि- लताम् Çākr. 9.

विपुलत्वं (wie eben) n. Breite: विपुलत्वेन so v. a. im Durchmesser MBh. 6, 483. 486.

विपुलपार्थ m. N. pr. eines Berges Vjutt. 103.

विपुलमति 1) adj. s. u. विपुल 1). — 2) m. N. pr. eines Bodhisattva Rāṣṭrapālāp. 2.

विपुल्य (von विपुल) verbreiten: यशो विपुल्यस्तव Bhāg. P. 4, 8, 69.

विपुलरस 1) adj. überaus saftig. — 2) m. Zuckerrohr Çabdārthan. bei Wilson.

विपुलस्कन्ध 1) adj. breitschultrig. — 2) m. Bein. Aruṇa's H. ç. 9.

विपुलान्नवा f. Aloe perfoliata Lin. Rāgā. im ÇKDā.

विपुलिनाम्बुरुह (2. वि + पु० - अम्बुरुह) adj. (f. स्त्री) keine Sand- bänke und Wasserrosen habend: सरित् Kā. 5, 10.

विपुलीकर (विपुल + 1. कर्) ausbreiten, einer Sache einen grösseren Umfang geben: तमेतद्विपुलीकुरु (भागवतम्) Bhāg. P. 2, 7, 51.

विपुष्ट (2. वि + पुष्ट) adj. schlecht genährt, ausgehungert Spr. 2409.

विपुष्प (2. वि + पुष्प) adj. blüthenlos: तर्ह Spr. 5027.

विपूय (von 1. पू mit वि) m. Saccharum Munja (मुञ्ज) Roxb. P. 3, 1, 117. Vop. 26, 20. Bhāṭṭ. 6, 60. nach einer anderen Lesart adj. als Reiw. von मुञ्ज in der Bed. reinigend; zu bemerken ist, dass auch पवित्र als Kuça-Gras erklärt wird.